

รายงานการประชุม
คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ครั้งที่ ๓/๒๕๖๖

วันอังคารที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมไชยงค์ ชูชาติ และห้องประชุมจาริน อัดทะโยธิน
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร
และห้องประชุมสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดที่เกี่ยวข้อง

กรรมการผู้มาประชุม

๑. นายประยูร	อินสกุล	ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)	ประธานกรรมการ
๒. นายเทวินทร์	นรินทร์	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (แทนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)	กรรมการ
๓. นายวันชัย	อาจกมล	ผู้อำนวยการกองบริหารการพาณิชย์ภูมิภาค (แทนปลัดกระทรวงพาณิชย์)	กรรมการ
๔. นายทรงกลด	สว่างวงศ์	รองผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ ช่วยราชการสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย)	กรรมการ
๕. นายทรงวุฒิ	อาทิตย์ทอง	ผู้อำนวยการกองบริการงานอนุญาต (แทนปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม)	กรรมการ
๖. นายชีวิน	อินทรานุกูล	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายและที่ดิน (แทนอธิบดีกรมชลประทาน)	กรรมการ
๗. นายวิวัฒน์	ไชยชะอุ่ม	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ (แทนอธิบดีกรมปศุสัตว์)	กรรมการ
๘. นายศักดิ์ดา	มณีวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้ (แทนอธิบดีกรมป่าไม้)	กรรมการ
๙. นายธนาวุฒิ	กุลจิตติชนก	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม (แทนอธิบดีกรมประมง)	กรรมการ

๑.๕ ชุมชนบ้านเนินยางงาม หมู่ที่ ๑๔ ตำบลวังพิรุณ อำเภอเบิ่งสามพัน

๒. จังหวัดมุกดาหาร จำนวน ๒ ชุมชน

๒.๑ ชุมชนบ้านหนองโจด หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองมุกดาหาร

๒.๒ ชุมชนบ้านโพนไฮ หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง

๓. จังหวัดยะลา จำนวน ๒ ชุมชน

๓.๑ ชุมชนบ้านแยะไน หมู่ที่ ๕ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง

๓.๒ ชุมชนบ้านซีเซไน หมู่ที่ ๕ ตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา

๔. จังหวัดราชบุรี จำนวน ๖ ชุมชน

๔.๑ ชุมชนหมู่ที่ ๑ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง

๔.๒ ชุมชนหมู่ที่ ๒ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง

๔.๓ ชุมชนหมู่ที่ ๗ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง

๔.๔ ชุมชนหมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา

๔.๕ ชุมชนหมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา

๔.๖ ชุมชนหมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา

๕. จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๑ ชุมชน

๕.๑ ชุมชนเขาพระทอง หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด

๒. นำข้อสังเกตของกระทรวงมหาดไทยและผู้แทนเกษตรกรไปพิจารณาดำเนินการ

เรื่องที่ ๓.๕ ขอยายเวลาในการยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่ กรณีเกษตรกรเสียชีวิต

กรรมการและเลขานุการฯ ได้ชี้แจงว่า ตามที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ได้ออกระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้มีหนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๔/ว ๓๔๔๑ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔ หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๔/ว ๓๔๔๒ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔ หนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๔/ว ๔๔๘๔ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๔ และหนังสือ ที่ กษ ๑๒๐๔/ว ๒๔๕ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕ ขอให้จังหวัดแจ้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (ส.ป.ก.จังหวัด) ทราบแนวทางการปฏิบัติงานในการคัดเลือก และจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินถึงแก่ความตายและการยื่นคำขอของทายาทตามระเบียบฯ ข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๓๑ สรุปสาระสำคัญได้ว่า ให้ทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่ ภายใน ๑ ปี (คำขอที่ยื่นภายหลังระยะเวลาดังกล่าว หากเห็นว่ามีเหตุสมควร ส.ป.ก.จังหวัด จะรับไว้พิจารณาได้แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๒ ปี นับแต่วันที่เกษตรกรถึงแก่ความตาย) โดยกรณีที่เกษตรกรถึงแก่ความตายก่อนระเบียบฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผลใช้บังคับ (๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔) จะครบกำหนด ๒ ปี ในวันที่

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ โดยทายาทผู้ประสงค์จะขอรับที่ดินมีหน้าที่ต้องยื่นคำขอต่อ ส.ป.ก.จังหวัด โดยไม่จำเป็นต้องยื่นหลักฐานแสดงการสละสิทธิของทายาทรายอื่น เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำขอแล้ว ให้ ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการคัดเลือกและจัดที่ดินโดยพิจารณาเฉพาะคำขอของทายาทที่ยื่นไว้เท่านั้น แต่หากทายาทผู้ยื่นคำขอรายใดได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับสละสิทธิการขอรับที่ดินของทายาทรายอื่นมาด้วย และ ส.ป.ก.จังหวัด เห็นว่ามีการสละสิทธิของทายาทผู้อยู่ในลำดับก่อนหรือลำดับเดียวกับทายาทผู้ยื่นคำขอรายดังกล่าวครบถ้วนแล้ว ส.ป.ก.จังหวัด อาจดำเนินการคัดเลือกฯ ก่อนครบกำหนดเวลาในการยื่นคำขอดังกล่าวได้ รวมทั้งในเว็บไซต์ ส.ป.ก. ได้จัดทำแบนเนอร์บริการประชาชน (E-Service) & แบบฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรทายาทเกษตรกรเข้าสู่หน้าเว็บไซต์ ยื่นคำขอรับมรดกสิทธิที่ดิน ส.ป.ก. แบบออนไลน์ รวมทั้งได้กำหนดแนวทางการยื่นภายหลัง ๒ ปี นับแต่วันที่เกษตรกรถึงแก่ความตาย โดยขอให้ ส.ป.ก.จังหวัด ปฏิเสธไม่รับคำขอโดยแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบพร้อมเหตุผลและสิทธิการอุทธรณ์ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่มิคำสั่งดังกล่าว ตามข้อ ๑๒ แห่งระเบียบฯ และให้ ส.ป.ก.จังหวัด เร่งรัดดำเนินการปิดประกาศแจ้งการนำที่ดินแปลงดังกล่าวกลับคืนมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรไว้ในที่เปิดเผยเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบและคัดค้านภายใน ๓๐ วัน ก่อนดำเนินการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย (หากมี) และจัดให้แก่เกษตรกรรายใหม่ต่อไป นั้น

ข้อเท็จจริง

การดำเนินการคัดเลือกและจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินถึงแก่ความตายและการยื่นคำขอของทายาท ตามระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ สรุปได้ ดังนี้

๑. ส.ป.ก. ได้รับรวบรวมข้อมูล กรณีเกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเสียชีวิตในปี ๒๕๖๓ จำนวน ๒๐๕,๙๓๐ ราย จำนวน ๒๘๐,๙๐๕ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๓,๐๔๕,๒๖๘ ไร่ จัดส่งข้อมูลพร้อมแจ้งแนวทางปฏิบัติ แบบฟอร์มเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้ง ส.ป.ก.จังหวัด ใช้ประกอบการดำเนินการตามหนังสือเวียนดังกล่าวข้างต้น

๒. ผลการดำเนินการ กรณีทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่ ปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๖

๒.๑ ตารางสรุปผลการดำเนินงานจัดที่ดินฯ ให้กับทายาทเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย กรณีที่ดินรัฐ

ภาค/ประเภท	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ที่ดินรัฐ (ราย)	๔๖,๑๑๘	๑๒๕,๔๓๘	๒๔,๐๘๒	๑๐,๒๙๒	๒๐๕,๙๓๐
ดำเนินการ	๓,๙๙๔	๑๐,๙๖๘	๒,๓๖๐	๑,๒๒๐	๑๘,๕๔๒
คงค้าง	๔๒,๑๒๔	๑๑๔,๔๗๐	๒๑,๗๒๒	๙,๐๗๒	๑๘๗,๓๘๘

ภาค/ประเภท	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
จำนวนแปลง	๖๔,๔๙๙	๑๗๐,๑๓๘	๓๑,๙๔๕	๑๔,๓๒๓	๒๘๐,๙๐๕
ดำเนินการ	๕,๔๓๐	๑๕,๒๘๙	๓,๑๘๑	๑,๖๒๘	๒๕,๕๒๘
คงค้าง	๕๙,๐๖๙	๑๕๔,๘๔๙	๒๘,๗๖๔	๑๒,๖๙๕	๒๕๕,๓๗๗
เนื้อที่ (ไร่)	๕๒๐,๙๑๘	๑,๙๐๑,๗๒๑	๔๖๐,๘๗๗	๑๖๑,๗๕๑	๓,๐๔๕,๒๖๘
ดำเนินการ	๔๙,๐๗๔	๒๒๐,๖๘๘	๕๗,๑๓๐	๒๒,๖๖๙	๓๔๙,๕๖๑
คงค้าง	๔๗๑,๘๔๔	๑,๖๘๑,๐๓๔	๔๐๓,๗๔๗	๑๓๙,๐๘๒	๒,๖๙๕,๗๐๗

๒.๒ ตารางสรุปผลการดำเนินงานจัดที่ดินฯ ให้กับทายาทเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย กรณีที่ดินเอกชน

ภาค/ประเภท	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ภาคใต้	รวมทั้งประเทศ
ที่ดินเอกชน (ราย)	๓๖๐	๕๗	๓๕๐	๑๐	๗๗๗
ดำเนินการ	๐	๐	๐	๐	๐
คงค้าง	๓๖๐	๕๗	๓๕๐	๑๐	๗๗๗
จำนวนแปลง	๓๙๔	๗๔	๔๐๔	๑๒	๘๘๔
ดำเนินการ	๐	๐	๐	๐	๐
คงค้าง	๓๙๔	๗๔	๔๐๔	๑๒	๘๘๔
เนื้อที่	๕,๗๑๗	๖๑๖	๕,๔๔๘	๗๐	๑๑,๘๕๑
ดำเนินการ	๐	๐	๐	๐	๐
คงค้าง	๕,๗๑๗	๖๑๖	๕,๔๔๘	๗๐	๑๑,๘๕๑

๒.๓ รายละเอียดผลการดำเนินการจัดที่ดินให้กับทายาทเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย รายจังหวัด ตามเอกสารประกอบวาระประชุม

๓. จากการติดตามผลการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก.จังหวัด ของผู้ตรวจราชการกรม ส.ป.ก.จังหวัด ได้มีการเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย สรุปได้ว่า ตามระเบียบฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ ข้อ ๓๐ ได้กำหนดให้ทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกหรือขอรับการจัดที่ดินแทนที่ภายใน ๑ ปี (คำขอที่ยื่นภายหลังระยะเวลาดังกล่าว หากเห็นว่ามีเหตุสมควร ส.ป.ก.จังหวัด จะรับไว้พิจารณาได้แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน ๒ ปี นับแต่วันที่เกษตรกรถึงแก่ความตาย) โดยกรณีที่เกษตรกรถึงแก่ความตายก่อนระเบียบฯ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔ และจะครบกำหนด ๒ ปี ในวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ นั้น ทายาทเกษตรกรจำนวนมากจะไม่สามารถยื่นคำขอได้ทันเวลา เนื่องจาก ระเบียบดังกล่าว มีผลบังคับใช้ถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทำให้ไม่มีเวลาในการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบและซักซ้อมแนวทางปฏิบัติก่อนการบังคับใช้กฎหมายและปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๓ ที่กลายเป็นโรคระบาดใหญ่ เป็นระยะเวลาประมาณ ๒ ปี ที่ประเทศไทยต้องรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว มีผลต่อการดำเนินงานของ ส.ป.ก.จังหวัด เนื่องจากบางพื้นที่ มีการปิดพื้นที่ห้ามบุคคลเข้าออกพื้นที่ มีการจำกัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสถานที่ราชการ เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่เกษตรกร ทายาทเกษตรกรไม่สามารถขอรับบริการ หรือให้บริการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ กระทั่งได้มีการประกาศ

ยุติภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขโลกของโรคโควิด ๑๙ ซึ่งสอดคล้องกับประเทศไทยที่ประกาศปรับจากโรคติดต่ออันตรายเป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ ที่ผ่านมา ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สะดวกใช้บริการยื่นคำขอออนไลน์ รวมถึงยังมีการฉ้อโกง การฉ้อโกงไม่บรรลุนิติภาวะ การจัดการทรัพยากรสินของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย ฯลฯ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและเพื่อให้หายาของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย ซึ่งยังมีความประสงค์จะขอรับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. สามารถใช้สิทธิได้ตามระเบียบฯ ส.ป.ก.จังหวัด จึงขอให้ ส.ป.ก. พิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

กฎหมาย ระเบียบและมติที่เกี่ยวข้อง

๑. ระเบียบ คปก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพยากรสินและหนี้สินของเกษตรกร ผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้

“หายา” หมายความว่า หายาโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของผู้ถือครองที่ดินหรือเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน

ข้อ ๕ ให้เลขาธิการเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจออกคำสั่ง กำหนดแบบ ขั้นตอน และแนวทางปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบดังกล่าว

ฯลฯ

ในกรณีที่มีปัญหาหรือไม่อาจปฏิบัติตามระเบียบนี้ หรือกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในระเบียบ ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดหรือพิจารณาสั่งการ

ข้อ ๑๒ คำขอที่ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข หรือเกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ถ้าเป็นกรณีที่สามารถแก้ไขหรือเพิ่มเติมได้ในขณะนั้น ให้ ส.ป.ก.จังหวัด แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการ แก้ไขหรือยื่นเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติมให้ครบถ้วน ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินการได้ในขณะนั้นให้บันทึก ความบกพร่องและรายการเอกสารหรือหลักฐานที่จะต้องยื่นเพิ่มเติม พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาที่ผู้ยื่นคำขอ จะต้องดำเนินการแก้ไขหรือยื่นเพิ่มเติมในบันทึกดังกล่าวด้วย และให้ ส.ป.ก.จังหวัด และผู้ยื่นคำขอลงนามไว้ในบันทึกนั้นและมอบสำเนาทะเบียนให้ผู้ยื่นคำขอไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่แก้ไขเพิ่มเติมคำขอหรือไม่ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเพิ่มเติมภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคำขอนั้นเป็นอันยกเลิกนับแต่วันที่พ้นกำหนด ระยะเวลาดังกล่าวและให้ ส.ป.ก.จังหวัด แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบ แต่ในกรณีที่คำขอนั้นไม่เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข หรือเกินระยะเวลาที่กำหนดโดยไม่อาจแก้ไขหรือเพิ่มเติมได้ ให้ออกคำสั่งปฏิเสธ ไม่รับคำขอโดยแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิอุทธรณ์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ มีคำสั่งดังกล่าว

ข้อ ๑๙ ผู้รับโอนและผู้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อซึ่งจะได้รับการคัดเลือก และจัดที่ดินตามหมวดนี้ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๙

ข้อ ๒๒ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ถึงแก่ความตาย เมื่อทายาทของเกษตรกรดังกล่าวได้ยื่นคำขอรับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ให้พิจารณาการตกทอดทางมรดกโดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ ๒๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ฯลฯ

คำขอที่ยื่นภายหลังระยะเวลาที่กำหนดตามวรรคหนึ่ง หากเห็นว่ามีเหตุสมควรจะรับไว้ พิจารณาก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันที่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินถึงแก่ความตาย

ข้อ ๒๓ เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อจะกำหนดลำดับทายาท ผู้ที่จะได้รับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ ในกรณีที่ตนเองถึงแก่ความตายไว้เพื่อมิให้เป็นไปตามลำดับในข้อ ๒๒ ก็ได้ โดยทำเป็นหนังสือตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนดยื่นต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ไว้เป็น หลักฐาน ในกรณีที่เกษตรกรมีคู่สมรส การแสดงความประสงค์ตามหนังสือดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอม จากคู่สมรสด้วย

เมื่อความปรากฏแก่ ส.ป.ก.จังหวัด ว่าเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินที่ยื่นหนังสือไว้ตามวรรคหนึ่ง ถึงแก่ความตาย ให้ ส.ป.ก.จังหวัด มีหนังสือแจ้งให้ทายาทผู้มีสิทธิตามหนังสือนั้นเข้ายื่นคำขอรับการตกทอดทาง มรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อภายในหนึ่งปีนับแต่ได้รับหนังสือแจ้งดังกล่าว

ให้พิจารณาคำขอโดยคำนึงถึงความประสงค์ของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินตามที่ระบุไว้ใน หนังสือ ประกอบกับคุณสมบัติของทายาท โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ ๒๐ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม ในกรณีที่ทายาทดังกล่าวไม่ยื่นคำขอภายในกำหนดเวลาหรือทายาทนั้นไม่อาจได้รับการตกทอด ทางมรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้พิจารณาจัดที่ดินให้แก่ทายาทอื่น ตามข้อ ๒๒

ข้อ ๓๐ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ ถึงแก่ความตาย เมื่อทายาทของเกษตรกรดังกล่าวได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ผู้ตายต่อ ส.ป.ก.จังหวัด ให้พิจารณาการจัดที่ดินแทนที่โดยนำหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในข้อ ๑๙ และข้อ ๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้จัดที่ดินแทนที่แก่ทายาทโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์

ความเห็นของ ส.ป.ก.

จากข้อมูลเกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินเสียชีวิต ปี ๒๕๖๓ จำนวน ๒๐๕,๙๓๐ ราย ๒๘๐,๙๐๕ แปลง เนื้อที่ ๓,๐๔๕,๒๖๘ ไร่ ส.ป.ก.จังหวัด สามารถดำเนินการจัดที่ดินกรณีการขอรับมรดกสิทธิ การขอรับ การจัดที่ดินแทนที่ กรณีเกษตรกรเสียชีวิตและทายาทมายื่นคำขอรับการจัดที่ดิน ในปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕

ได้ตามระเบียบฯ จำนวน ๑๘,๕๔๒ ราย ๒๕,๕๒๘ แปลง เนื้อที่ ๓๔๙,๕๖๑ ไร่ ยังคงมีข้อมูลเกษตรกรผู้เสียชีวิต คงเหลือจำนวน ๑๘๗,๓๘๘ ราย ๒๕๕,๓๗๗ แปลง เนื้อที่ ๒,๖๙๕,๗๐๗ ไร่ ซึ่งยังมีทายาทที่ไม่สามารถ ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ได้ทันภายในวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ อันเป็นระยะ ๒ ปี ตามที่กำหนด ในระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและ จัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและ หนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ ดังนั้น หาก ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการปิดประกาศแจ้งการนำที่ดิน แปลงดังกล่าวกลับคืนมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและจัดให้แก่เกษตรกรรายใหม่เข้าทำประโยชน์ ในที่ดินนั้น ทายาทของเกษตรกรดังกล่าวย่อมไม่มีโอกาสได้รับสิทธิในการจัดที่ดินและจะต้องกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน ต่อไป ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปที่ดินที่ต้องการให้ที่ดินดังกล่าวตกทอดให้กับ ทายาทของ เกษตรกรเหล่านั้นเกิดปัญหาการร้องเรียน ร้องขอให้มีการจัดที่ดิน เนื้อที่ ๒,๖๙๕,๗๐๗ ไร่ ในส่วนของการจัดการ ทรัพย์สิน หนี้สินของเกษตรกรผู้เสียชีวิต ดังเช่น ค่าชดเชย ค่าร้อยละปลูกสร้าง ทรัพย์สินในที่ดิน ค่าขนย้าย คบก. ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง รวมถึงราคาค่าชดเชย การจัดการทรัพย์สิน หนี้สินดังกล่าวแต่อย่างใด และย่อมเป็นปัญหาในการปฏิบัติงาน เกิดการฟ้องร้องติดตามมาอีกมากมาย เพื่อลดข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรค รวมทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นดังกล่าวภายใต้หลักการจัดที่ดินของ ส.ป.ก. ให้สมประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นหลัก อีกทั้งเป็นกรณีเร่งด่วน จึงต้องเสนอ คบก. พิจารณาตามข้อ ๕ ของระเบียบดังกล่าว ซึ่งกำหนดว่า กรณีที่มีปัญหาตามระเบียบนี้ ให้ คบก. เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดหรือพิจารณาสั่งการ

ประเด็นที่น่าเสนอ

เพื่อโปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับการจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรเสียชีวิต เพื่อให้ทายาทเกษตรกรยื่นคำขอรับมรดก/การจัดที่ดินแทนที่ ตามข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๓๐ ของระเบียบดังกล่าว ออกไปอีกเป็นระยะเวลา ๓ ปี นับแต่วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ เพื่อให้ ส.ป.ก. ได้ทำการประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ รวมถึงเพื่อเสนอแนวทางหลักเกณฑ์ การกำหนดราคาค่าชดเชย การจัดการทรัพย์สิน หนี้สินของ เกษตรกรที่เสียชีวิต กรณีนำที่ดินแปลงดังกล่าวกลับคืนมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

ความเห็นและข้อสังเกตของคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ ได้ให้ความเห็นว่า จากข้อมูลเกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน เสียชีวิตในปี ๒๕๖๓ จำนวน ๒๐๕,๙๓๐ ราย จำนวน ๒๘๐,๙๐๕ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๓,๐๔๕,๒๖๘ ไร่ ส.ป.ก.จังหวัด สามารถดำเนินการจัดที่ดินกรณีการขอรับมรดกสิทธิ และการจัดที่ดินแทนที่ กรณีเกษตรกรเสียชีวิต และทายาทได้ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินในช่วงระหว่างปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ ได้ตามระเบียบ คบก. ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ จำนวน ๑๘,๕๔๒ ราย ๒๕,๕๒๘ แปลง เนื้อที่ ๓๔๙,๕๖๑ ไร่ และคงเหลือ จำนวน ๑๘๗,๓๘๘ ราย ๒๕๕,๓๗๗ แปลง เนื้อที่ ๒,๖๙๕,๗๐๗ ไร่ โดยพบว่า

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการดำเนินงาน กรณีทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่มากที่สุด จำนวน ๑๒๕,๔๓๘ ราย ๑๗๐,๑๓๘ แปลง เนื้อที่ ๑,๙๐๑,๗๒๑ ไร่ ในกรณีที่ดินรัฐ และในภาคกลางมีประมาณ ๒๔,๐๘๒ ราย ๓๑,๙๔๕ แปลง เนื้อที่ ๔๖๐,๘๗๗ ไร่ ในกรณีที่ดินรัฐ ในการนี้ ได้มอบหมายให้ ส.ป.ก.จังหวัด ประสานงานกับผู้ปกครองท้องที่ ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ ซึ่งมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินนั้น และองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย จากประเด็นนำเสนอที่ฝ่ายเลขานุการฯ ขอความเห็นชอบ ขยายระยะเวลายื่นคำขอรับการจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรเสียชีวิต เพื่อให้ทายาทเกษตรกรยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่ ออกไปอีกเป็นระยะเวลา ๓ ปี นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินสมควร จึงเสนอให้ขยายระยะเวลาออกไปเป็นระยะเวลา ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗ และมอบหมายให้ ส.ป.ก.จังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติการ พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินการให้ทราบอย่างต่อเนื่อง และจัดทำข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยให้รายงานแผนและผลการดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายในระยะเวลา ๔๕ วัน และให้นำรายงานแผนและผลการดำเนินงาน มาเสนอในการประชุมครั้งต่อไป ทั้งนี้ หากพบว่าภายในระยะเวลา ๒ ปี ไม่มีทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/ขอรับการจัดที่ดินแทนที่ ให้ ส.ป.ก. นำที่ดินดังกล่าวจัดที่ดินให้เกษตรกรรายใหม่ต่อไป

ผู้แทนเกษตรกรจังหวัดร้อยเอ็ด (นายบุญช่วย มหิวรรณ) ได้ให้ความเห็นและข้อสังเกตว่า การขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับการจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรเสียชีวิต เพื่อให้ทายาทเกษตรกรยื่นคำขอรับมรดกสิทธิ/การจัดที่ดินแทนที่ ออกไปอีกเป็นระยะเวลา ๑ ปี เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะเห็นว่า ส.ป.ก.จังหวัด ทุกจังหวัด ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ควรให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานดังกล่าว

ประธานกรรมการ ได้ให้ความเห็นว่า ผู้แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย มีความคิดเห็นอย่างไร ในการมอบหมายให้หน่วยงานท้องถิ่นทำงานร่วมกันในการรับรองดังกล่าว

ผู้แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายทรงกลด สว่างวงศ์) ได้ให้ความเห็นและข้อสังเกตว่า ในประเด็นดังกล่าว กำนันและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและทราบข้อมูลที่แท้จริงของเกษตรกร ในเบื้องต้นจะนำประเด็นดังกล่าวหารือกับกรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ จากผลการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่าเกิดปัญหาเรื่องของการสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้แก่เกษตรกร ผู้ได้รับที่ดินและทายาทของเกษตรกรไม่ทั่วถึง จึงเห็นควรมอบหมายให้ ส.ป.ก.จังหวัด สร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ร่วมกับการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน ถือเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดิน และทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับการจัดที่ดินในท้องที่ดังกล่าวได้รับทราบ และปัญหาการใช้เทคโนโลยีผ่านระบบมือถือ ไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ทุกราย จึงมีข้อเสนอว่า ส.ป.ก. ควรใช้ช่องทางสถานีวิทยุกระจายเสียงประจำจังหวัดของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางให้เกษตรกร สามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น

ผู้แทนเกษตรกรจังหวัดชลบุรี (นายตระกูล สว่างอารมณ์) ได้ให้ความเห็นและข้อสังเกตว่า กำหนดและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ ไม่มีข้อมูลของเกษตรกรและทายาทของเกษตรกรทุกราย เช่น กรณีเกษตรกรเสียชีวิต ทายาทเกษตรกรมาทำประโยชน์ แต่มีภูมิลำเนาอยู่นอกพื้นที่ ทำให้ไม่ทราบข้อมูลการจัดที่ดินให้กับทายาท เกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายดังกล่าว อีกทั้งไม่มีข้อมูลการติดต่อทายาทเกษตรกรดังกล่าว จึงเห็นควรมอบหมายให้ ส.ป.ก.จังหวัด จัดทำรายงานข้อมูลทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายยื่นขอรับมรดกหรือขอรับการจัดที่ดินแทนที่ ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ทราบด้วย จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการ ได้ให้ความเห็นว่า ขอมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงพื้นที่ติดตามผลการดำเนินงานของ ส.ป.ก.จังหวัด หลังจากได้มีข้อสั่งการเกี่ยวกับการจัดที่ดินแทนที่เกษตรกร ผู้ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับมรดกหรือขอรับการจัดที่ดินแทนที่ไปแล้ว ได้ดำเนินการตามข้อสังเกตหรือไม่ ประการใด และมีการรายงานข้อมูลทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านแห่งท้องที่ ทราบหรือไม่ประการใด ภายในระยะเวลา ๔๕ วัน และรายงานผลความก้าวหน้าให้คณะกรรมการทราบ เพื่อจะได้ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

มติคณะกรรมการ เห็นชอบขยายระยะเวลาการยื่นคำขอรับการจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรเสียชีวิต เพื่อให้ทายาท เกษตรกรยื่นคำขอรับมรดกหรือการจัดที่ดินแทนที่ ตามข้อ ๒๒ ข้อ ๒๓ และข้อ ๓๐ ของระเบียบ คปก. ว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือการตกทอดทางมรดกสิทธิ การเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ ออกไปอีก เป็นระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗ และมอบหมายให้ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ทำแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานการยื่นคำขอรับการจัดที่ดิน กรณีเกษตรกรเสียชีวิต เพื่อให้ทายาทเกษตรกรยื่นคำขอรับมรดกหรือการจัดที่ดินแทนที่ ภายในระยะเวลา ๔๕ วัน

เรื่องที่ ๓.๖ ขออนุมัติโครงการและใช้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายตาม โครงการก่อสร้างถนนสายซอยพิจราจรหินคลุกในแปลงเกษตรกร เกษตรกรสภาประชาชน ๔ ภาค จังหวัดเพชรบุรี

ฝ่ายเลขานุการฯ (นายรักศักดิ์ รักเดช นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ ส.ป.ก.) ได้ชี้แจง ดังนี้

๑. เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการแก้ไขปัญหาดินทำกิน ของเกษตรกรสภาประชาชน ๔ ภาค ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาดิน ด้วยวิธีการจัดหาที่ดินเพื่อนำมาช่วยเหลือผู้เรียกร้องจำนวน ๑,๘๘๙ ราย โดยมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกร (ส.ป.ก.) ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร พ.ศ. ๒๕๑๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒ ซึ่ง ส.ป.ก. ได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณ แผ่นดินเป็นเงินงบประมาณ จำนวน ๑,๐๐๐ ล้านบาท (หนึ่งพันล้านบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการจัดซื้อที่ดิน ให้เกษตรกรตามโครงการฯ โดยโอนเข้ากองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรและมีการอนุมัติเป็นแผนการใช้จ่าย